

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisdiednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZS-DOBOKAMEGYEI NÉPTANÍTÓK EGYLETE.

FŐMUNKATÁRSÁK:

KOZMA JÓZSEF és SZABÓ ENDRE.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

VÁRADI KÁROLY.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik a belső-középutczában 31. sz. a.); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Gazsi József egyleti pénztárnok czimén — a kiadó hivatalba (kurta szappanuteza 15. sz. a.) küldendők.

Lapunk t. előfizetőihez, pártolóihoz.

A midőn egy fél évvel ezelőtt megindítottuk e lapot, tettük ezt főleg azért, mert mélyen éreztük a szükségét annak, hogy legyen már irodalmunkban is egy olyan nevelési szakközlöny, a mely kiválóan arra igyekszik hatni, hogy „a család és iskola — az emberiség neveltetésének e két alapja — minél szorosabb öszszeköttetésbe hozassék egymással.“

Hogy e meggyőződésünk nem volt helytelen, erre nézve megnyugtatót egyfelől az a pártolás, a melynek lapunk eddig örvendhetetett; másfelől meg az, hogy vállalatunk célját, irányát, s az ezek, tisztázására és megvalósítására célzó törekvéseinket már kezdetben osztatlan elismeréssel méltányolta, s azután is többször méltatta jóakaratu és ránk nézve biztató figyelmére a hazai szakközlönnyök és napi lapok legnagyobb része.

A midőn most mindezért hálás köszönetünket nyilvánítjuk: egyszersmind kérjük a jóakaratu támogatást és szives pártolást — lapunk részére — továbbra is.

Hiszen, vajmi keveset tehetünk még eddig — egy rövid félév alatt — a kitűzött nagy és fontos cél érdekében! — A mit eddig tettünk, bár ha az adott körülmények között igyekeztünk is megtenni minqent: érezzük, alig volt egyéb, mint az alapirányok megjelölése, vagy legfőlebb még némi alapvetés; s így az építési terv részletes kidolgozása, s annak alapján az építés minden irányban való megindítása még a jövő feladata maradt.

E jövő érdekében kérjük tehát a további támogatást és pártolást. De csak úgy kérjük ezt is, ha megérdemeljük. Ha úgy hiszik t. olvasóink, hogy feleslegesek vagyunk s így lapunkra szükség nincs: mi megnyugvással engedjük át a tért másnak, s csak a fájna lelkünknek, ha e tér — a mi bukásunk után — továbbra is üresen és miveletlenül állana irodalmunkban.

Ennek őszinte kijelentésével s eddig megfutott rövid pályánkra hivatkozva, ezennel felhívjuk lapunk t. olvasóit és pártolóit az ítélet-hozatalra és arra, hogy miután vállalatunkat már ismerik, döntsenek elhatározólag a sorsa fölött a lapnak, a melynek további fennállása vagy nem sokára bekövetkezhető bukása egyenesen tőlük függ.

Egyenesen tőlük, mert a kiadó egylet nincs abban a helyzetben, hogy még újabb tetemes áldozatokat is hozzon egy oly lapért, a mely nem egyesek, s nem is egy egyesület hiu ambicióinak szolgál, hanem szolgál és akar szolgálni a közügynek, de annak — a dolog természete szerint — csak addig szolgálhat, a mig az érdekelt közönség kellően támogatja.

És most, a midőn t. munkatársainknak is hálás köszönetet mondunk eddigi szives támogatásukért, annak kijelentésével végezzük ez őszinte felszólításunkat, hogy ennek eredményétől függ, hogy fennálljon-e továbbra is, vagy megszűnjék azonnal a „Család és Iskola“.

Kolozsvárt, 1875. július 1-én.

 SZERKESZTŐ.

 Jelen számunkhoz 1/2 ivnyi melléklet van csatolva.

A kiadó hivatal figyelmeztetése:

Előfizetési ár félévre 1 frt. 50 kr.

Az előfizetési pénzek — Gazsi József egyleti pénztárnok nevére — a kiadó hivatalba, Kolozsvárra kurta szappanyuteza, 15 sz. alá) küldendők.

Helybeliektől Demjen László és Stein János urak is szivesek lesznek elfogadni a megrendeléseket.

Gyűjtőknek: 8 előfizető után egyj, 12 után két tisztelet példánnyal szolgálunk.

Az iskolai év végeztével.

E lap sokat jelentő címe alig nyerhetne nyilvánvalóbb kifejezést: a család és iskola szoros kapcsolata s a két tag közötti viszony alig lehetne szembeszökőbb, mint épen most, midőn az iskolai kapui már-már bezárultak, s a család látszólag egyedüli tulajdonosául lép föl a növendékeknek.

Sőt talán nem is csak épen látszólag. Mert itt-ott ugyan e tekintetben is örvendetes fordulatot üdvözölhetünk, s ama viszonyra nézve, melyben az emberiség fejlődésének e két fő tényezője áll egymással, már-már kezdünk köztünk is tisztultabb fogalmakkal falálkozni: mégis, valljuk meg az igazat, népünk túlnyomóan nagyobb része még maig sem érzi, nem érti annak a szoros kapcsolatnak szükségyszerűségét, melynek a család és iskola között lennie kell, ha e két tényező kölesönhatása nyomán egészséges életet, vidor pezsdülést, folytonos haladást akarunk azon a téren látni, melynek a közel jövőben elkövetkezése után anynyiszor sohajtottunk föl, s melyet köz miveltségnek nevezünk.

Nálunk még ma sem ritka az eset, hogy a család legalább is kancsal szemmel nézi az iskolát, mint a mely a család szeme fényet, a szegény ártatlan kisdedit munkával tulhalmozza, ártatlan örömeitől eltartóztatja, (s talán a családat is háborgatja kedvleléseiben...), fényes tehetségeit föl nem ismeri, meg nem jutalmazza, igazságtalan büntetésekkel sújtja, s még jogot is formál hozzá, s nem is csak a tantermek falai között, hanem — még a családi szentélybe is betolakodva — egész az otthonig merészli kezeit nyujtani. Viszont az sem épen példátlan, hogy az iskola saját működésének sikerét gyakran megesorbitva látván, e megesorbitásért az egész felelős-

séget a családra háritja, sőt e gondolatát a növendékek előtt is kifejezi: a család gondatlanságát, túlengedékenységet, értelmetlenségét és miveltlenségét, talán rangját, állását, foglalkozását, sőt nemzetiségét és vallását is kiméletlenül szemére veti a növendéknek a többi növendék előtt.

A gyermek aztán, ki mindkét esetben magától el, s az iskolára, illetőleg a családra látja háritva a hibát, saját derékségében egész önérzettel megnyugodva, kicsinyli azt és ezt, tekintélyét legfőlebb, ha külsőleg ismeri el mindkettőnek s az a morális hatás, melyet mindkettő részéről fel kell tennünk, kölesönösön paralysálva, aláásva a lehető legcsekélyebb mértékre száll, magával a nevelési munka eredményével egyetemben.

Ez ellenségés, sőt akár csak feszült viszonynak tehát e két tényező között előfordulnia nem szabad; mert akár egyik, akár másik, csak egymásra el nem érheti soha a célt: a jövő öltőjének ember-sorba való fejlesztését.

A család, ha oly vagyoni állapotban van is, hogy külügyminiszterét a közélet, s belügyminiszterét a háztartás, ezernyi gondjaival, kötelességeivel, s a mi a nevelésre nézve egyik legfontosabb mozzanat: kedélyrontó kicsinyes bajai-val kizárólag nem foglalja is el: a család, mondom, még akkor sem bírja egymaga mindazokat a feladatokat megoldani, melyek az emberré fejlesztés sokszerű munkáját együttesen teszik. Még ha az elméleti és gyakorlati képzettség mind az atyában, mind az anyában oly teljes mértékben megvan is, hogy a mai nevelés minden követelményét ki bírják is elégíteni: a családi és társadalmi öszszeköttetések sokszoros megszakítással lépének közbe, mindegyre gátolva, félretolva, sokszor egész napokra háttérbe szorítva a nevelési munkát, melynek pedig oly egyenletes arányokban, oly kimért közökben kell tovább folytania.

Az, hogy nagy ritka kivételképen olyan egy pár kerül össze, kiknek világi gondoktól mentes volta lehetőséget nyujtana a teljesen házi nevelés feladatainak megoldására, még nem egy jelentésű avál, hogy e munka végre is lesz hajtva. Hát a miveltség, hát a természeti arravalóság? Hát a szakadatlan türelmesség és kitartás? Hát a csak hosszszas gyakorlás útján megszerezhető ügyesség, tapintat, pszichologiai belátás? Ma már iskoláink is kezdenek megjöni abból a balhiedelemből, hogy a ki egy néhány osztályt jól roszul keresztül uszott, már mindjárt kész tanító, nevelő. S hát még a mi párunk, kiket a jólét, világ, vigasság oly távol vont e nehéz pálya teendőitől; kiket akár az élvezetek, akár a kedvetlenségek kedélyileg teljesen alkalmatlanokká tőnek a türelem e munkáira; kik állandó életrendők, szokásaik nyügszerű formáit még saját gyermekeikért is alig fogják állandólag megváltoztatni és a szükséghez képest alkalmazni: hogyan válhatnának valódi nevelőkké?! Vagy talán saját kárunkon akarnának okulni, és saját gyermeiken végeznének kísérleti tanfolyamot, mint az a theoretikus, ki a hidegviz testedző hatásához oly formán akarta gyermekeit kezdettől fogva szoktatni, hogy a most született porontyot azonnal hideg fürdőbe tette, légzuhamos helyen, míg ötnök elpusztulta után, a hatodiknál letett kísérleteiről?...

Sőt, ha e tekintetben, ritka kivételképen, csakugyan meg is felelhetne a család a nevelés nagy feladatainak, még akkor sem végezhetné egy maga e munkát. Nem kizárólag a család, hanem a család és társadalom számára nevelünk.

A család természetszerű alapformája ugyan a társasági életnek, de nem cél, hanem — bár nemes és értékes — eszköz; érzelmi viszonylatai, erkölcsi mozzanatai, értelmi összehatásai által, a szeretet, kölcsönös segédkezés, az áldozattétel, az elragadó példaadás, a fensőbbség és alávetettség köreiben életerős, változatos, majdnem teljes előképe az emberiség nagy méreteken való társaságos együtt élésének; s ha a család alapvetője is a közéletnek, de viszont ennek visszahatása alakítja azt, ennek öszszélete, minden mozzanatával, erényeivel és bűneivel visszatükröződik amabban, s a nagy, a főfeladat végcélját itt, a közélet fejlődésében, éri el.

A nevelés főtekinetének tehát a közéleten kell csüggenie, s bár a család előformáinak fölhasználásával, értékesítésével, de minden esetre a nyilvános élet számára kell a nyilvános élet leendő öltőjét kifejlesztenie, előkészítenie, erőt-erő tényezővé alakítania.

Hol venné már a család, csak saját kebeléből, mindazokat az eszközöket, melyek által a közélettel állandó összeköttetéseket tarthatna fön; csatornákat nyithatna e két mező folytonos kölcsönhatásának, s utakat nyujthatna arra, hogy növendéke fokozatosan befonodhatnék a közélet szövédékeibe; magát avál egynek, öszszefüggőnek érezhetné; feladatait, vágyait, reményeit sajátjaiul tudhatná; törekvéseibe, munkáiba maga is beleélhetné magát, ha a család és közélet áthidalójául nem állana rendelkezésére az iskola, ez a kicsinyben való közélet!?

De, ha így a család szükségkép reászorul az iskolára, mint a nevelési mű megalkotásának nélkülözhetetlen tényezőjére, bizony az iskola egy-magára, a család segédkezése nélkül, szintén elegenden volna e nagy munka veghezvitelére.

Egy az, hogy hányadik család volna arra hajlandó, hogy édes vigasztalását, legtisztább örömeinek kútforrását, az élet boros gondjainak beszivárványozóját: gyermekét, éveken át leszakítsa kebeléről, s alig ismert körbe, részben legalább idegenek kezébe adja át, a nélkül, hogy folyton párhuzamos gondozása örző, óvó, segédlő tekintettel járulhatna a fejlesztés munkájához, s midőn a közélet számára már-már egészen átbocsátja, ne gondoskodjék arról, hogy a családi édes kötelékek továbbra is föntartartassanak, s így a jövő számára is biztosítva legyen az az elmaradhatatlan viszonylat, mely az egészséges nemzeti életben családias erényeket visz át a nyilvánosság terére, s közéleti erőt és érdeklődést a család kebelébe.

De még adjuk ehez hozzá, hogy ennek meg sem szabad történnie. A természetben nincs ugrás, s anynyival kevésbbé van az emberi, s mi több a gyermeki természetben.

A gyermeki lélek mozzanatai túlnyomólag az érzés, kedély, érzelem világában szerepelnek, s e mozzanatok természetes talaja, valódi otthonja az otthon, a család. Rögtönösen kiszakítani e körből, anynyit tenne, mint gyökerestől kitépni

a növényt, s azt kívánni tőle, hogy továbbra is éljen, sőt növekedjék, viruljon.

Az átmenetnek csak fokozatosan szabad megtörténnie,

Az iskola, ha még oly gazdag bővségben nyújtja is a tudás anyagát; ha még oly helyes renddel osztja is be a közlendőket, a gyermeki értelemhez alkalmazkodván; ha még oly gyöngéd figyelemben részesíti is a növendékeket, midőn saját czéljaira tör: mégis csak egészen más és egyéb, mint a család, mert míg ebben ugyszólván a lég is érzelmi mozzanatokkal van telve, addig az iskola túlnyomólag az értelmi légkörben mozog. Közlendői bármily érdekesek, megkapóak: mégis csak rideg egy világ ez a családéhoz mérve! S mi több: azok az időközök, melyek alatt a gyermek, a dolog természeténél fogva, az iskolában nem lehet: ismét a család körébe vezetik őt vissza. Az iskola fogalmilag nem töltheti be a gyermek egész idejét, sem saját berendezésénél fogva, sem a gyermek még fejletlen erőinek okán, midőn a kedély-világ csak fokozatosan enged egy-egy körét meghódíttatni, egyedüli uralmát csak lassanként osztja meg az előtérbe lépő értelemmel, s ekkor is nem, hogy megsemmisüljön, hanem, hogy emettől áthatva akarati tényezővé magasodjék, s ébren maradó kölcsönhatásban együttesen fejleszszék, szilárdítsák a jellemet és szellemet. Az iskola hideg számítását tehát mindig párhuzamosan kell követnie a család gyöngéd támogatásának, hogy egyik a másikat kiegészítve, sikerét láthassák közös nevelési munkájoknak.

Itt lép tehát a család és iskola öszszeható munkálkodása a maga egész teljében előtérbe. Egyik a másik nélkül tehetetlen, félszeg, egyoldalúságra vezető tényező; együttesen hatva, egymást kölcsönösen támogatva és kiegészítve a cél-biztos megvalósítói, a nevelési nagy munka teljes sikerre vezetői.

S most, midőn az iskola, a nagy szünidő elkövetkeztével, hosszabb időre adja vissza növendékeit a család látszólag egyedüli tulajdonaiul: talán nyilvánvalóvá vált az eddigiekből, hogy miért kívántam a családok figyelmét — e kissé, hosszúságos elmélkedések útján — e kérdésekre fordítani, s miért mondtam bekezdőben, hogy épen most nyer e lap sokat jelentő címe nyilván-

vánvaló kifejezést, s a család és iskola szoros kapcsolata és e két tag közötti viszonylat most a legszembeesőbb.

Ha a család az iskola munkálkodása idején is számos kötelességet hordoz vállain arra nézve, hogy emennek kezére dolgozzék: most midőn az iskola, hosszabb időre, háttérbe lép, e kötelességek még sokszorozódnak. A család előtt, ez idő szerint, kettős feladat áll: elvégezni saját, de el, bizonyos értelemben, az iskola munkáját is. Nem mintha az iskola könyvét és krétáját kellene kezébe vennie; nem, mintha épen oly szabályszerű egymásutánban kellene a rendszeres munkát a növendékekkel végeztetnie, hanem legalább is ébren tartania tudatát és emlékezetét a kapcsolatnak, mely a család és iskola között volt és mindenek felett ismét lesz, hogy az első édes anyapuha kebelén, az oly könnyen feledő gyermek, ne feledje a második édes anyát se, s annak ölelései ne bilincseljék le anynyira, hogy emezére vissza se vágyjék!

A szülők most már tanítókká válnak, tanítókká, abban a sajátos formában, mintha ők volnának a tanítványok. Tanítványai a gazdagon megrakódva hazatért növendékeknek. Szeretnék ők is tudni, „megtanulni“ azt a sok mindent, mit a gyermek már megtanult. Kérdezősködnék, tapintatosan emlékeztetnek, (hogy talán ez is meg ez is előfordult...), mintegy csak saját okulásuk kedvéért ismételtetnek, a lazább formák között, de mégis valamenynyire szakályszerű munkát végeztetnek; s kédélyes mulatozás, üdítő pihenés, olykor edző testi munka közt is lefoly a szünidő, és midőn az iskola kapui ismétlen megnyílnak: nem egy megint a család kezdetleges formái közé visszahanyatlott, hanem a közélet előfokán megtartott, sőt ez állásán megszilárdított növendéket ad a család az iskolának vissza, szólván: imhol! a mit eddig alkottunk, megőrizém, folytassuk nagy munkánkat tovább, míglen betetőzésre juttathatjuk; mert mi ketten, együttes munkánk által, vagyunk, növendékeinkben, a jövő alkotó mesterei.

Szász Béla.

Három óra az egy tanítóval biró, több korosztályu elemi népiskolában.

(Vége.)

Harmadik óra, május 24-én.*)
A tanítás terv ez órára: tíztől egy-negyed tizenegyig szabad játék az iskola udvarán, a tanító jelenlétében.

* A két első óra leírása megjelent lapunk 9-ik és 10-ik számában.

1/211—1/211-ig.

I. osztály. Olvasás, a 14-ik olvasmány tárgyalása.

III. osztály. Olvassa magában a tárgyalandó olvasmányt.

II. osztály. Rajzolja pontozott naplóba a sorrend szerint következő alakokat. (kockázott vonalzasú naplóból).

IV. osztály. Rajzolja pontozott naplóból a következő alakokat tiszta lapra.

1/211—11-ig.

III. osztály. Olvasás, a 70. olvasmány tárgyalása.

I. osztály. A tárgyal. olvasmány első szakaszát palára leírja, (a helyes írás gyakorlása végett).

II. osztály. Rajzol tovább, folytatja dolgozatát.

IV. osztály. Rajzol tovább, folytatja dolgozatát.

A tanítás-terv gyakorlati kivitele.

A jelzett egy negyed órai szünet után, az osztályok a szokott módon újra a tanterembe vonulnak, s ott helyet foglalnak.

Figyelem, gyermekek! A naposok kiosztják a szükséges rajz-eszközöket, s folytatjuk a tanulást, hogy aztán tizenegy órakor örömmel távozhassunk innen.

Első és harmadik osztály olvasó könyvet fogj, olvasáshoz készülj!

Második és negyedik osztály rajzont fogj; rajzoláshoz készülj!

Az első osztály megkeresi a 14-ik olvasmányt, s reám vár.

A második osztály rajzolja kockázott vonalzasú naplójából a következő alakokat pontozott naplóba.

A negyedik osztály rajzolja pontozott naplójából a következő alakokat tiszta lapra.

A harmadik osztály megkeresi a 70-ik olvasmányt s magában olvassa, hogy könnyebben tárgyalhassuk, a mint a sor mindjárt reá kerül.

Mindenik osztály igyekezzék figyelemmel és gondadal dolgozni.

(A magán foglalkozások kiadása után).

Az első osztály figyelemmel kíséri a 14-ik olvasmány tárgyalását, s a kit nevéen szólítok, tovább folytatja az olvasást. Kezd meg az olvasást Fűrész Ferenc! (Olvassa). Tizennegyedik olvasmány. Gyula, Endre és a Cirmos. Mijét olvastad el most az olvasmánynak? A címét. A cím az olvasmánynak melyik helyén áll? Az elején. Mit mutat a cím az olvasmány elején, Méhes János? A cím azt mutatja az olvasmány elején, hogy miről fogunk olvasni. Jól van. Ebben az olvasmányban kikről fogunk olvasni, Bitai Albert? Gyuláról és Endréről. Hát még? Cirmosról. Helyesen feleltél. Gyula és Endre miféle név? Gyula és Endre fiu név. Hát Cirmos, Schubert Géza? Leánynév. Helyesen felelt-e Schubert Géza? Kaukál Sándor! Nem. Miért nem? Mert Cirmos nem leánynév. Hát talán fiu név, Székely János? Nem fiu név. Miért nem fiu név? Mert nem szoktak fiut Cirmosnak nevezni. Igen helyesen feleltél. No lásd, Géza! Máskor igyekezzél előbb gondolkodni, s aztán beszélni, hogy te is helyesen felelhess! De hát vajjon miféle név lehet az a Cirmos? Je-

leztétek! Hát nem tudjátok? . . . Nem. Én sem mondom meg, mert a múlt alkalommal, a kik figyelmezttek, a talányt is meg tudták fejteni, s ezt még könnyebben kitalálhatjátok a tárgyalás alkalmával.

Olvasd tovább, Fűrész Ferenc! (Olvassa), Gyula és Endre, a mint hazajötttek az iskolából, köszöntek anyjoknak és letették táskájukat. Mit csinált Gyula és Endre, a mint hazajötttek az iskolából? Gyula és Endre, a mint hazajötttek az iskolából, köszöntek anyjoknak. Hát még mit tettek? Letették táskájukat. Mit csinált Gyula és Endre, a mint hazajötttek az iskolából, Furman József? Gyula és Endre, a mint hazajötttek az iskolából, köszöntek anyjoknak és letették táskájukat. Jól van. Mit gondoltok, Gyula és Endre milyen gyermekek voltak? Daróci Károly! Jó gyermekek. Miért mondd, hogy jó gyermekek voltak? Mert köszöntek anyjoknak. Milyen gyermekek hát azok, a kik hazamenetelkor szülőiknek köszönnék, Fekete László? Jó gyermekek. Mit tesznek a jó gyermekek hazamenetelkor, Székely János? A jó gyermekek hazamenetelkor köszönnék. Jól van; ezt el ne feledjétek s ti is tegyetek mindig úgy, a mint Gyula és Endre tett. De mit tett még a két gyermek e köszönés után, J. Péter? Holyre tették a táskájukat. Milyen gyermekek voltak tehát? Rendszerető gyermekek. Azok bizony; legyetek tehát ti is mindig és mindenben rendes és rendszerető gyermekek!

Olvasd tovább, Székely János! (Olvassa). Az anyjok egy-egy darab vajas kenyeret adott nekik. Mit adott az anyjok nekik? Egy-egy darab vajas kenyeret. Ki adta nekik a vajas kenyeret, Kimpián Mihály? Az anyjok. Foglald össze, mit adott az anyjok nekik? Az anyjok egy-egy darab vajaskenyeret adott nekik. Jól van! Mit gondoltok, vajjon Gyula és Endre testvérek voltak-e, vagy csak játszó-társak? Jelezte! Furman József! Testvérek. Ismered ezt a két gyermeket, a kikről most beszélünk? Nem. Miért mondd hát, hogy testvérek voltak? Azért, mert mind a ketten egy helyre mentek haza. Tehát egy családdhoz tartoztak-e? Egyhez. Hát a vajas kenyeret ki adta volt nekik? Anyjok. Egy anyjok volt-e? Egy. Jól van József. Most mondjátok meg, hogy a kiknek egy anyjok van, s egy családdhoz tartóznak, azok mik? (Karban mondják). A kiknek egy anyjok van, s egy családdhoz tartóznak, azok testvérek. Tehát Gyula és Endre is mik voltak? Gyula és Endre is testvérek voltak.

Olvasd tovább, Kaukál Sándor! (Olvassa) Azután egy kis darabot kértek még a Cirmosnak, a házi ebnek is. Minek is kértek még? A Cirmosnak. Miféle Cirmosnak? A házi ebnek. Mi volt hát az a Cirmos? Kutya. Jól van. Tudjátok már most, mi volt az a Cirmos? Igen. De hát miért mosolyogtak, Albert Ernő? Azért, hogy kitaláltuk, hogy mi a Cirmos. Azért! Látjátok gyermekek, ha figyelmezttek, helyesen gondolkozhattak és beszélhettek, s akkor nemcsak én örvendek, hanem ti magatok is örömet érezhettek.

Olvasd tovább, Ernő! (Olvassa), Ezzel kimentek az udvarra játszani. Kik mentek ki az udvarra játszani? Gyula és Endre. Miért mondd, hogy ők mentek ki? Azért, mert róluk olvastunk. Jól van!

Olvasd el most az olvasmánynak ezen első szakaszát még egyszer és beszéld el, Kaukál S.! (Elolvassa s a segítő kérdésekre elmondja a szakasz tartalmát. Ezután még néhányan ismételtelen elbeszélik azt, hogy ez által lassanként az ilyen elbeszéléseknek saját szavaikkal való folyékony előadására képesíttessenek).

Az első osztályiál most bevégezzük az olvasást, mert az idő eltelt; a többi szakaszait jövő alkalommal fogjuk tárgyalni. Most pedig palatáblát fogj, s íráshoz készülj! Az olvasmány első szakaszát, a melyet most tárgyalánk, leírjátok a palatáblára, hogy a helyes írásban is gyakoroljátok magatokat.

A második és negyedik osztály rajzol; tovább folytatja dolgozatát s öt perccel 11 óra előtt bevégezi, hogy számba vehessem.

A harmadik osztály figyelemmel kíséri a 70-ik olvasmány tárgyalását.

Olvasd, Bójthe Elek! (olvassa) Hetvenedik olvasmány. „Nemes elszántság.“ Miről fogunk olvasni? A nemes elszántságról. Olvasd el az első szakaszát végig! (Elolvassa.) Miféle király volt Nagy Lajos? Magyar király. Melyik országnak hát a királya, Péter József? Magyarországnak. Ki most Magyarországnak a királya? Ferencz József ő Felsőge. Jól van. (Jegyezzétek meg gyermekek, hogy Nagy Lajos igen jeles király volt s érdemeiért nevezték: „Nagy“-nak. Atyját Róbert Károlynak hitták, ki épen Lajos előtt volt magyar király s halála után az egyik fia, Lajos, örökölte Magyarországot.) Miért nevezték Lajos királyt Nagy Lajosnak P. J.? Érdemeiért. Ki volt az apja? Róbert Károly, magyar király. Hát a testvére ki volt? Endre, a nápolyi király. Jól van. Melyik hadjárata alkalmával szállott meg Nagy Lajos m. király egy mély, sebes folyam partján, Trébus József? Nápolyi hadjárata alkalmával. Melyik ország ellen folytatott hát akkor háborút, mit gondolsz? Nápolyország ellen. Melyik félszigeten van Nápoly, Albert Pál? Az Olasz félszigeten. Melyik királyság van az olasz félszigeten? Az olasz királyság. Helyesen van. S most Nápoly is az olasz királysághoz tartozik. Jer, és mutasd meg a fali térképen! Miféle természeti nevezetesség van Nápoly közelében? A Vezuv. Mi az? Egy tűzhányó hegy. Jól van, Pál! Hát azt tudjátok-e, miért folytatott N. Lajos m. király, Nápoly ellen háborút? Jelezzétek! Hát nem tudjátok? Nem. Helyesen feleltetek; ti ezt még nem tudhatjátok, mert erről idáig még nem beszélgettünk; de most röviden megmondom. Tudjátok már, hogy a Lajos testvére, Endre, nápolyi király volt. Endrét egy éjszaka álharátai, rosz akarói zsinorral megfojtották, meggyilkolták s holttestét az ablakon a kertbe kivetették. Látjátok gyermekek, Endre, a nápolyi király ily szerencsétlenül végezte be életét. Most már kitalálhatnátok, hogy miért vezetett serget Nagy Lajos Nápolyba? Azért, hogy megbüntesse a testvére gyilkosait. Eltaláltátok gyermekek; mert Lajos nagyon szerette testvérét, s midőn meghallotta szerencsétlen halálát, elhatározta magában, hogy annak gyilkosait megbünteti. Ezért vezette tehát azt a hadjáratot, a melyről itt szó van.

Ezen nápolyi hadjárata alkalmával, hol szállott meg egyszer táborával, s a míg a serge pihent, mit tett a király, Dindár Dénes? Ezen nápolyi hadjárata alkalmával egyszer egy sebes folyam partján szállott meg táborával s míg serge pihent, lóra ült, hogy alkalmas átkelőt keressen a csapatai számára. Mi az az átkelő? Átjáró hely. De hát ez alatt mit értesz, B. József? Olyan helyet, a hol könnyen át lehet menni. Min? A vizen. Helyesen feleltél! Kit talált a parton s mit tett az lovával? A parton egy Szeredai Fereuc nevű fiatal katonát talált, ki lovát itatá. Hogyan szólította meg a király? „Fiam, ülj fel a lovadra s usztass bennebb, hadd lássam, milyen mély a víz?“ Teljesítette-e a fiatal katona a király kívánságát, Tángel János? Nem. Miért nem? Mert félt, hogy az ár elsodorja. Honnan tudod, hogy félt? Onnan, mert azt mondá: „Uram, királyom! az ár nagyon sebes, félek, elsodor.“ S mit tett most a király, talán nagyon felindult és Szeredait keményen leszidta? Nem, csak biztatta, hogy ugrasson neki bátran. Jól van. Olvasd a második szakaszát, Pap Todor? (Elolvasta). Mit gondolsz, a király biztatására mit tett most az ifju? A király biztatására az ifju beleugratott a folyóba. Honnan tudod, hisz az olvasmányban az nem áll? Onnan, mert ott áll az, hogy az ifju szót fogadott. Teljesítette-e hát a király kívánságát? Igen. És mi történt vele, Örmény Antal? Az ár leragadta lováról és sodorni kezdte magával. Vajjon helyesen tett-e akkor, a mikor a király kívánságára a mély, sebes folyóba ugratott s életét kockáztatta? Helyesen. Miért? Mert a király úgy kívánta. Hát a király kívánságára szabad a katonának életét is kockára tenni? Igen. Igen bizony, gyermekeim, s a jó katona királyáért s a hazájáért életét is örömmel feláldozza. Legyetek ti is olyanok, ha majd nagyok lesztek s a királyért és hazáért tegyetek meg mindent. Hallottátok-e ti? „A legelső magyar ember a király, érte minden honfi karja készen áll.“ Igen. És ez igaz is, gyermekek! Volt idő, midőn a pozsonyi országgyűlésen így kiáltottak fel a magyarok: „Életünket és vérünket a királyért.“ De nem csak így kiáltottak, hanem meg is védték a királyt támadói ellen.

De lássuk tovább, mit tett a király, midőn a fiatal katonát lekaptá lováról az ár s ragadni kezdte [magával, Schubert Sándor? A király feledte [tisztét, nemes szívére hallgatott s utána ugratott; de őt is leragadta paripájáról a folyam. Mit tett csak a király, s mi történt vele, Dindár Dénes? Utána ugratott, de őt is leragadta paripájáról a megáradt folyó. De azt már csakugyan nem tette helyesen a király, hogy egy fiatal közkatonáért az életét is kockára vetette, ugy-e bár, Kimpján János? De bizony helyesen tette! Miért? Mert a jó király szereti közkatonáit is, s ha kell, kockára teszi érettségét és a hazáért még az életét is. Igazat mondottál, János! Látjátok gyermekek, a király olyan, mint a jó apa, a ki gyermekeiért kész mindent megtenni; s a jó katona olyan, mint a szerető gyermek, a ki apjáért és szüleiért kész életét is feláldozni.

Hát a király elvesztette-e bátorságát a veszélyben, a mikor az ár a paripájáról leragadta, Péter József? Nem.

hanem bátor szívvél a súlyedező vitézhez uszott s azt szerencsésen partra hozta. Mit tesz az, hogy szerencsésen partra hozta? Megszabadította. Minek köszönhetette a király a maga és katonája megszabadulását? A vizen elterülő nagy köpenyének. Hogy lehet az, mit gondolsz? Ugy, hogy a nagy köpeny a vizen szétterült s az alatta levő levegő a királyt fentartotta. Hát ezt te honnan gondold? Onnan, mert a nagy holtyag is, ha megtöltjük levegővel s a derekunkra kötjük, fentart a vizen. Láttad te ezt vagy már vagy egyszer? Igen, mert a gyermekek sok helyt így tanulnak uszni. Igen jól van, József; helyesen feleltél.

Most pedig gyermekek, ezen fiatal katonának és királyának példájából tanuljátok meg s ne feledjétek, hogy a hazáért és királyért legyetek készek mindent megtenni; s szegényebb sorsú embertársaitok életének megmentéseért is legyetek készek életeteket is kockára tenni, mert ez az igazi: „Nemes elszántság!” (Első, második és negyedik osztály végezze dolgozatát, mert mindjárt át az óra s kezdem a dolgozatokat számba venni.)

Még egyszer olvasd el figyelemmel az egész olvasmányt és beszéld el, Ferenczi Gyula! (Pár pere alatt elolvassa és röviden elbeszéli.) Nó gyermekek! ezt az olvasmányt még otthon is olvassátok el néhányszor, hogy a jövő órán folyékonyan tudjátok nekem elbeszélni. Most pedig könyvet el s csendesen legyetek, a míg a magán dolgozatokat beszedelem!

Öt pere alatt a magán dolgozatokat megvizsgálva s a szükséges észrevételeket azokra megtéve, egy rövid alkalmi imával és énekkel a délelőtti tanítást bezárom, a mire a gyermekek, a szokásos vezényszóra sorakozva, haza mennek.

Én pedig d. u. félkettőkor a tanteremben újra várom tanítványaimat.

Benedek Samu.

Könyvismertetés.

Vezérkönyv a népiskolai énektanításhoz, kiváló tekintettel az osztatlan iskolára; gyakorló könyvecskékkel. Weber J. R. berni zeneigazgató rendszere nyomán egybeállították Sándor Domokos és Horváthi Gyula, székelykeresztúri állami tanítóképezdei tanárok. Megjelent Egerben. Ára: a vezérkönyvnek 1 frt., a gyakorló-könyv I. füzetének 30 kr., a II. füzetének 45 kr.; a III. füzet pár hónap múlva kerül ki a sajtó alól. A mű megrendelhető Székely-Keresztúron, a szerzőknél.

Elemi iskoláink mindegyik tantárgya kisebb, nagyobb lépésekben megindult már az előbbre-haladás útján s igyekszik a magoltatás nyúgeiből kibontakozni s a természetszerű, tehát józan nevelés-oktatási elvekhez alkalmazkodni, csupán az énektanítás vesztegel még a régi slendrián állapotban. Az az egy-két elemiiskola, a mely kivételt szenvedhet tekintetben, csekély számánál fogva nem képes meggyengíteni azt az általános panaszt, a melynek felismerésére naponta mindinkább rájövünk, hogy t. i. az énekközpont tanintézetekben a számalomig el volt és el van hanyagolva mind e mai

napig. Meg is látszik a népen az eredmény. A nagy többségnél az éneklés művészete még csak az óbégatás és kurjongatás stádiumában van. Az értelmesebb polgárság között nevezetes lendületet adtak ugyan az éneknek az ország-szerte megalakult dalárdák; de itt is majd mindenütt az a baj, hogy a lelkesedés mellett nincs meg a neki megfelelő alapismeret. Ezért aránytalanul sok időbe és fáradságba kerül, a míg egy-egy énekdarabot tűrhetőleg betanulnak — szájból hallás után. Az országosan ismert szalmaláng mellett tehát inkább ennek tulajdonítandó aztán, hogy a kedv csakhamar ellankad, s a buzgóbbak alig győzik hol egy dísz-zászlóval, hol egy dísz-májálissal, hol egy dísz-elnökkel, hol más kiadású dísz-sarkantyúval felnógatni a lankadókat, hogy a lelkes társaság szét ne oszadjék.

Nem is lesz, mert nem is lehet ez másként mindaddig, a míg iskoláinkba ép úgy be nem viszszük a rendszeres énektanítást, mint a hogy be van vive az írás-olvasás tanítása. Gyermekekben kell az éneklésbe és a zenejegyek ismeretébe is bevezetni a tanulót s ekkor kell megadni neki az irányt, mint minden egyéb ismeretághoz. Ne féljünk attól, hogy a gyermek esze fel nem fogja ezt, ha helyes fokozatban és kellő mértékkel tanítjuk. Hogy eddigelé — mondhatni — ország-szerte sehol sem boldogultak a gyermekekkel a zenejegyekről való leénekeltetésben: nem annak kell tulajdonítanunk, mintha ebből a gyermeki ész mit sem bírna felfogni, hanem annak, hogy a tanítási rendszer volt rossz, nem a gyermekekhez alkalmazott, azaz igen magas, igen elméleti és igen szövevényes. A tanítók — tisztelet az egy-két kivételnek — nem tudták, s egyoldalúságukban elfogulva nem is akarták e tárgyat a gyermeki felfogáshoz alkalmazni; a didaktika elveit és tanácsait figyelemre sem méltatták; sőt ez elveket a legtöbben, mert csak zenészek voltak, de nem voltak egyszersmind paedagogusok is, még sem is értették. Hány volt péld. e didaktikai szabálytalanságban és ezzel kibékülve, hogy az időelőtti alaposság a legnagyobb ellensége az alaposságnak!?

Ezért maradt mind e mai napig a tanuló ifjuság legnagyobb része előtt a zeneírás (kotta) egyiptomi hieroglifa.

Kétszeres örömmel üdvözljük Sándor D. és Horváth Gy. urak vállalatát, hogy egy oly énektanítási rendszert ültettek át a mi elemi iskoláink talajába, a mely kibontakozva a régi tudományos rendszer merev formáiból, elemeire birta bontani a tárgyat, szerencsésen kiválasztá, hogy az elemiekből is mit lehet és hogy kell adni a 6—7 éves gyermeknek, mit a következő elemi osztályosoknak s általában mit fel az egész a 6 korosztályon keresztül.

Nem az elméletre van itt a főszűly fektetve, hanem a gyakorlatra. Míg a régi — ugynevezett abszolút — rendszer szerint a tanuló kiszámította ugyan, hogy ez az énekdarab péld. fisz-dúrban megy, de aztán egy kukkot sem tudott belőle; leénekelni addig evvel a gyakorlati rendszerrel nem mondja ugyan meg, hogy fisz-dúr, de leénekelni a saját erején. Melyik nagyobb nyereség?...

Az abszolút rendszer szerint legalább is 15-féle dúrskálát kell betanulni; e gyakorlati rendszer szerint a jegyeket illetőleg kettőt (vonalon, vagy közön fekvő alaphang) s a hangok neveit illetőleg csak egyet (do—re—mi stb.)

Az abszolút rendszerben már elejétől kezdve ott lábatlankodik a tanuló előtt egy csomó olyan dolog, a melyet még nem ért, de épen ezért szükségességét sem látja, s hasznát sem veszi (p. a kules, az 5 vonal, az előjegyek stb.); e gyakorlati rendszer csak azt adja, a mit a gyermek rögtön megért, s csak anynyit ad, a mennyinek azonnal hasznát tudja venni.

Az abszolút rendszer mellett elkinlódott a gyermek éveken keresztül a készülődéssel (mint mikor péld. valaki a francia nyelvtan minden szabályát végig bemagolja, s a végén még sem tud egy pohár vizet sem kérni francián) s mikor valami hasznát akarta venni, azaz egy éneket a jegyekről akart leénekelni — mihez volt kénytelen folyamodni? vagy a tanító előénekléséhez, vagy valamely hangszer segítségéhez, s lett belőle beemlézés, nem pedig leolvasás.

A hely szűke nem engedi, hogy a fenn jelzett becses munkát tüzetesebb ismertetés és bírálat tárgyává tegyük ez alkalommal; csupán arra szorítkozhatunk, hogy tanítótársaink figyelmét felhívjuk rá, s komoly beható tanulmányozásuk tárgyává ajánljuk. Ne fogadják ellenszenvvel azért, mert letér az eddig koptatott útról és sok olyan új dolgot találnak benne, a mi az abszolút rendszer ő nagyméltóságával szemben gyermekesnek tűnik fel; ismételve kérjük, ne aggódjanak ezen, mert épen ebben áll ez új mű legfőbb érdeme. Gyermekhez gyermekiesen kell beszélni. Aztán e rendszer nemcsak jóakaratu képzelődés, mert már Svájc több kántonjában s nálunk is egy pár iskolában évek óta gyakorlatban van és minden tekintetben nemcsak kielégítő, de meglepő sikert mutat fel. Természetesen éhez is, mint akár melyik tantárgyhoz értelmes és képzett tanító kell, hogy eredményt tudjon felmutatni. A kik tanítótársaink közül értenek a zenéhez, sürgetve kérjük, vegyék be az új rendszert iskoláikba; de kérjük egyszersmind, hogy a régi rendszerből ne kölcsönözgessenek s belé ne vegyítsenek, nehogy úgy járjunk ezzel is, miint a hangoztató olvasási rendszerrel egy némely iskolánkban, hogy t. i. a szótagoltatáshoz szokott tanító tagoltatási reminiscenciáit belekeverte ebbe is, s így lett belőle hangoztató-silibikáltatás; hanem kövessék a vezérkönyv útmutatását — s maguk meg fognak lepetni az által az eredmény által, a melyet ezen észszerű és elemi énektanítási rendszer által felmutathatnak.

Paal Ferenc.

EGYLETI KÖZLEMÉNYEK.

A „középszolnok-krasznamegyei tanító-testület“ folyó évi június hó. 10-én és 11-én tartotta Zilahon, évi rendes közgyűlését. Városunknak e lélekemelő ünnepélyéről akarom a „Család és Iskola“ olvasóit értesíteni, a lehető rövid kivonatát adván a gyűlés főbb mozzanatainak.

Az elnöki megnyitó beszédet — a rendes elnök Kerekes József tanfelügyelő helyett — az alelnök, Faluvégi Albert kép. igazgató tartotta, a ki meleg szavakban üd-

vözölte a több mint 8—9 mértföldnyi távolságból, 36—40 számban megjelent vidéki tanítókat és a természet zsufolásig megtöltött hallgató közönséget. Lélekemelő szavakban emelte ki a nevelés fontosságát és nagy jelentőségét annak, hogy pár évi törhetetlen kitarásuknak sikerült: a községi tanítókat mind, s a felekezetieknek is egy részét testületté tömöríteni e vidéken.

A tárgysorozat rendjén, a rendes jegyző — Borbély Sámuel — két aljegyző által helyettesítetik a gyűlés folyamára. Borbély Sámuel kép. r. tanár, olvassa a központi bizottság jelentését a tanító-testület eddigi működéséről. A testület 1873 június 6-án alakult meg, 18 rendes taggal; ma van 62 rendes, 6 pártoló és egy alapító tagja. Van két tiszteletbeli tagja: Trefort Ágoston közoktatási miniszter és Molnár Aladár, orsz. képviselő.

A közp. bizottság jelentése után következett egy „Népszerű előadás a természettan köréből“, tartotta: Triff Gábor kép. rendes tanár. Ismertette a villanyt s annak gyakorlati hasznát a távirásnál. E tárgynak ugy elméleti kidolgozása, valamint — kísérletekben bemutatott — gyakorlati előadása egyike volt a legsikerültebbeknek. Ezután következett a központi bizottság javaslata az alapszabályok módosítására vonatkozólag. Ebből kiemelem, hogy a rendes tagsági díj 3 frtról 1 frtra szállított le; a pártoló tagokra nézve, a kik 2 frt évi díjt fizetnek, az a kedvezmény tétetett a módosításban, hogy jövőre ők is szavazati jogot élveznek; az alapító tagok díja — egyszer mindenkorra 20 frt. — maradt a régi. Ezen ülésen adott be még a közp. bizottság egy halom szabálytervezetet: a könyvtárra, a vidéki tanítók által az egyes körökben végzendő mintatanításokra, s a pénztár kezelésére vonatkozólag stb. Végül bizottságokat küldött ki gyűlés, a délutáni mintatanítás megbírálására, s a pénztár és a könyvtár megvizsgálása végett.

Délután 3—6 óráig: Czöndör Sándor, kép. gyakorl. isk. tanító, mintatanítást tartott, a mely szintén egyike volt a legsikerültebbeknek. Innen testületileg mentünk a tanszerkiállítás megtekintésére. Itt a népiskolához szükséges minden tanszer a legszebb választékban volt képviselve. A gyakorló iskola két termében hosszú asztalok húzódtak végig a fal mellett; a falakat térképek, szemléltetési képek és rajzok boríták fel egész a padozatig.

Az egyes asztalokon ott láttuk: Posner Károly-Alajos udvari szállítónak 151 darabból álló tanszer-küldeményét, árjegyzékkel ellátva, de a melynek tartalmát térszűke miatt itt fel nem sorolhatom; egy másik hosszú asztalon Aigner Lajos könyvkereskedéséből volt 76 darab könyv a népiskolai tan- és kézi könyvekből. E derék hazánkfia 36 darab tan- és kézi könyvet ajándékozott a tanító-testület könyvtárának, és a kiállításra küldött könyvek szállítási költségét ide és innen vissza saját költségére tette. Sok ily tanúgybarátot adjon isten nekünk! Képviselve volt még: Kolozsvárról a Stein János és Budapestről a Zilahi Sámuel cége, a saját kiadásukban megjelent néhány tankönyvvel.

Folytatása a mellékleten.

Nagyon érdekes volt a kolozsvári „Fröbel-gyermek-kert“ igazgatójának küldeménye, amely ez intézet kis növendékeinek agyag-, borsó- és papír munkáiból állott. Ezek szemlélete mellett szinte beleképzeltek magunkat e kis világba, a midőn annak tagjai gyors kézzel hajtogatják papírból azokat a számanélküli 3, 4, 5, 6, 12 és 24 szögű szabályos alakokat, a melyek szépen egy arra készített könyvbe voltak befogva, megjelölve az évszámmal, a melyben készültek. Hát azok a szép varrások, kitűzések, füzések mennyi munkát, s mily örömet adhattak a kicsinyeknek!? Mind, mind szépek voltak ezek, de valamenyny fölött állott, s a hihetlenségig meglepett Darkó Ottilia szép rajzaival. (Félremagyarázások kikerülése végett megjegyezzük, hogy Darkó Ottilia kisaszszony nem a gyermekkert, hanem a képezde növendéke. A szerk.) Közvetlen ezen asztal mellett volt a sz.-somlyói ovóda küldeménye; hol 5, 5¹/₂ éves gyermekeknek oly meglepően szép munkáit láttuk, hogy majd könyvbe borult szívünk az öröm miatt! Gyönyörű lámpa-ernyők kitűzdelve, számtalan papír-munka, tűzés, füzés, hajtogatás és meglepően szabályos borsó-munkák s himzések. Ezután sorban következtek a zilahi, somlyói, zoványi és goroszlói népiiskolák kézi munkái, rajzai és szépírási mutatóványai; a helybeli képezdei gyakorló iskola egész évi írás- és rajzbeli munkálatai, melyekből nem is tudjuk melyiket emeljük ki első helyen.

Igen meglepett a képezdei növendékek, szép és teljes nagyságu térkép rajza is, s különös gyönyörrel szemléltük Versényi Gábor, budapesti rajzt. növendék, tussal készített arcképeit és építészeti rajzait.”

A tárlat többi részeit ezek tették: Dr. Schubert G. H. természetrajzi táblái, Pfeifer bizományából. A terem közepén állott, kétféle pad: egy Müller Adolf, budapesti norm. isk. tanítótól és 1 más Felsman főreáliskolai igazgatótól, mindkettő szilárd, erős készületű, kényelmes és célszerű, s mind a kettő 6—10 éves gyermekek számára való.

A tanszer kiállítás megtekintése után, bizalmasan megbeszélgettük az ismétlődő iskolázás állapotát. Fájdalom, ez nálunk sem kedvezőbb, mint az ország más vidékein. Itt a szülők hanyagsága, vagy anyagi szegénysége, ott a községi előljárók erélytelensége, a gyermek ruhátlansága, s a szorgos mezei munka idő stb, áll akadályként az útban. Ezzel véget ért az első napi ülés.

A második napon — június 11-én — 7—8-ig zárt ülésben a tegnapi mintatanítás bírálata folyt le. Jól esett látni és hallani, mikép vitatkozik az egy év előtt még képezdei növendék tanító mesterével! A vitatkozás higgadt, az észrevételek és helyreigazítások tárgyilagosan talpraesettek, tanulságosak voltak. Ezután következett a könyvtár és pénztár megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése. A könyvtár a múlt évben nem szaporodott, a pénztár növekedett, deficit nincs, de hátralék van. E jelentések tárgyalása után Kis Károly, zilahi községi népiskolai tanító olvassa: „Melyek a legszükségesebb szemléltetési eszközök a beszéd- és értelem-gya-

korlatok tanítására?“ Rövid, de értelmes kis felolvasás volt ez. Annál hosszabb, de minden várakozást kielégítő volt Borbély Sámuel értekezése, „naprendszerünk ről.“ Az értekező folytonosan lekötve tartotta figyelmünket, szabatos előadása és sikerült kísérletei által.

Igen fontos tárgya volt közgyűlésünknek „az iskolai takarékpénztárak ügye.“ E tárgyban majdnem 1¹/₂ órai vitát kellett. Révay Pálnak egy határozati javaslata, mely módosított alakjában így hangzik: „Mondja ki a közgyűlés, hogy az iskolai takarékpénztárak felállítását — mint nagy fontosságú nevelési eszközt — elvben elfogadja, s annak megvalósítását a két megye területén fekvő minden felső és alsóbb népiskoláinknál, egész erkölcsi erejével támogatja. Felhívja e célból az egyes tanítókat, és családokat a közrehatásra; a központi bizottságot pedig útasítja, hogy készítsen egy a helyi viszonyokhoz mért javaslatot, ezt küldje ki az egyes körök elnökeihez, s kérjen tőlük véleményes javaslatot, s az így beérkező véleményes javaslatok és saját tapasztalatai alapján készítse az 1876 évi közgyűlésre egy új munkát, s tüzze ki azt a tárgysorozat rendén eme gyűlés egyik vita-tárgyául.“

Ennek elhatározása után következtek az indítványok tárgyalásai. Ilyenek voltak: az Eötvös-alap pártolása, hála felirat Trefort A. és Molnár Aladárhoz, a nyugdíj törvény létrehozásánál tanusított buzgalmukért; tiszteletbeli tagok választása; Széchenyi iratainak, a nemzet számára leendő megvásárolhatásához hozzá járulni testületileg, stb. Új tiszteletbeli tagokká választottak: Gönci Pál, Péterfi Sándor, Jókai Mór és György Aladár. A Széchenyi iratai megvételéhez és kiadási költségeihez járultunk 5 részvény erejéig. Ezután a tisztikar leköszönt, s választás útján eként alakult újra: elnök Kerekes József, tanfelügyelő; alelnök: Faluvégi Albert, jegyző és titkár egy személyben: Borbély Sámuel, pénztárnok: Uy Bálint, könyvtárnok: Juhos Béla. Megválasztott a központi bizottság 12 tagja is, a kik a tisztikarral egyetemben vezetik a testület folyó ügyeit.

Tárgysorozatunk utolsó pontjai voltak: bizalmas megbeszélgetése a községi f. iskolák állapotának, s e tárgyban javaslatok tétele, bizottság kiküldése a jegyzőkönyvek hitelesítése végett, elnöki bezáró beszéd. Ezen két utolsó tárgyat megelőzte egy a 60—70 személy számára adott közebed, a melyen a vidéki tanítók díj nélkül ebédeltek. A gyűlés folyama alatt szállásról és kosztról gondoskodtunk azok részére, a kik azt igénybe óhajtották venni. Ime a két nap eredménye rövid kivonatban.

Adjon isten sok ilyen ünnepet hazánk minden vidékén!

Révay Pál.

* * *
Az esztergommegyei tantestület egyik buzgó tagjától vettük a következő sorokat:

Görffy Iván egyik közelebbi ülésünkön mutatá be az írva-olvasás tanításának megkönnyítése s von-

zobbá és sikeresebbé tétele céljából az általa feltalált és saját kezével készített betűszekrényét, egy szétrakható betűkből álló olvasógépet, a melynek a bécsi világtárlat alkalmából készült egyik példánya a második egyetemes tanítógyűlés budapesti tanszer-tárlatán is ki volt állítva s a mely a szakértőknek és illetékes tanférfiaknak ott is általános tetszését és helyeslését érdemelte ki. A feltaláló és kiállító Györfly Iván tüzetes és tüzes előadásában élénken ecseteli a bemutatott taneszköznek, nemcsak az írva-olvasás tanításának könnyítésére, de egyszersmind a tizes rendszernek s a métermértékeknek is szem elé állítására szolgáló sokoldalúságait s előnyeit. Kiemeli az ismertetett taneszköz megkészítésének s eredménydús gyakorlati kezelésének minden nehézség és mesterkéeltség nélküli egyszerű, könnyű és világos voltát; s egyszersmind ajánlkozik hozzá intézett megkeresések esetében az új és hasznos taneszköznek jutányos áron való előállítására s a kezelési utasítással együttesen bárhova eszközrendő megküldésére.

Ezzel kapcsolatosan bemutatja az elemi és népiskolák legszükségesebb és legnélkülözhetetlenebb tanszereinek u. m. az írás és számolás tanításához megkívántató mindennemű irkáknek, keretbe foglalt s keretnélküli többféle palatábláknak stb. általa tökéletesített új mintázatait. Ez igen hasznos, és a mérték átalakulás mostani korszakában kiválóan életrevaló eszme általános alkalmazásba vételének célszerű és szükséges voltát az értekező okadatoltan fejtegette s részletezve előadta volt már a m. évi orsz. tanítógyűlés színe előtt is, hol az ő osztatlan tetszéssel találkozott s írásban is beadott indítványának elfogadása a közgyűlés által határozatilag is kimondatott.

A taneszközök ezen tökéletesített szerkezetű minta-példányait ugyancsak a tervező, Györfly Iván, a pünkösti szünidők alatt Budapesten megtartott bizottsági gyűlés alkalmával, mind az egyetemes tanítógyűlés ötven tagu választmányának, mind pedig az „Eötvös-alap orsz. közp. gyűjtő bizottságá"-nak is bemutatta, azon ajánlattal, illetőleg indítvánnyal, mely szerint tenné a bizottság magáévá ezen eszme kivitelét az által, hogy az ekkép tökéletesített tanszerekből még ez év folytán egy közp. raktár létesítsék, s az orsz. közp. bizottság a hazában találtató tanítóegyleteket s tanoda-igazgatóságokat hívna föl e célirányos és korszerű találmányú taneszközöknek tömeges megrendelésére s állandó alkalmazásba vételére. Élénken ecsetelte az előterjesztő ez alkalommal, miszerint ez életre való s ez életreható eszme foganatosításából úgy a tanügyre, mint szintén annak szerény és szegény munkásaira többrendbeli, de főleg három haszon háramlanék. Először is: ezzel meg lenne kezdve a gyakorlati életbeléptetése az egyetemes tan. gyűlés által Györfly előterjesztésére egyhangu helyesléssel határozattá emelt amaz indítványnak, mely szerint: az iskoláinkban szükséges tankönyvek s tanszerek úgy a célszerűség, mint a jutányosság szempontjából ezentúl „egy bizonyos meghatározott terjedelmű s egymással teljesen megegyező nagyságu alakban“ lennének készíten-dők. Továbbá életbe lenne léptetve ugyancsak az egyetemes

gyűlés által hasonlóképen Györfly indítványa folytán határozatilag kimondott azon végzés, mely jónak és szükségesnek nyilatkoztatja: „hogy minden az iskolákban használt eszköz, tanszer, sőt maguk az isk. butorok is a lehetőségig mindig és mindenütt egy bizonyos, meghatározott mértékegységet tüntessenek fel, hogy ekép a folyton kéznél és szem előtt levő tárgyak használata közben, a legújabbban életbeléptetendő méterrendszernek, főkép pedig a tér- és hossz mértékeknek megismertetése s ezek ismeretének világos felfogása s megtanulásának tartóssá és maradandóvá tétele ez által s ez úton is tetemesen megkönnyíthessék. Végül pedig a tanszereknek e régóta rebesgetett reformja, szép sikerrel lenne hasznosítható azon valóban humanus és üdvös célra is, hogy annak gyakorlati életbeléptetése a most alakulóban levő, s országszerte méltán megérdemelt lelkesedéssel s általános tetszéssel találkozó „Eötvös-alap“ jövedelmeinek gyarapításához, egy tekintélyes contingenst szolgáltatasson s tartós kútforrást nyisson. Ugyanis ezen tanszerek orsz. közp. főraktárának föllállítására való meghatalmazással, s illetőleg megbizással egy cég lenne felruházandó, melynek elégséges garantiát ígérő tulajdonosa szerződésileg kötelezné magát arra, hogy az országban lévő tanítóegyletek s tanodai igazgatóságok által, részére kilátásba helyezett, sőt mondhatni biztosított tömeges pártolásért hálás elismerés fejébe s annak némi viszonzásául a vállalatból várt nyereség és tiszta haszonnak néhány százalékát, időnként az Eötvös-alap gyarapítására fogná felajánlani.

A kéznél levő kész mintázatokkal is illusztrált s meggyőzőleg támogatott ebbeli előterjesztést teljes tetszéssel és helyesléssel fogadván az orsz. közp. bizottság, az eszmét elvben magáévá tette, elfogadta s megbizta a terv és indítvány előterjesztőjét Györfly Ivánt, mint egyszersmind az orsz. közp. bizottságnak is tagját, hogy az igen életrevaló terv létrehozása s életbeléptetése ügyében magát valamely erre vállalkozó céggel összeköttetésbe tegye s a vállalat létrejötté esetén — az egyletekhez és iskolai hatóságokhoz intézendő ajánló felhívások szerkesztése s szétküldhetése végett — az ügy mibenlétéről szóló részletes jelentését, annak idején, az orsz. közp. bizottság elébe terjeszse.

Mindezeket Györfly Iván az Esztergom és Komárom megyék területén levő két tantestület legközelebbi közgyűlésein is ily módon előterjesztvén: gyakorlatilag is ismertetett betűszekrényének, úgyszintén bemutatott egyméretű új tanszer-mintázatainak célszerű, helyes és hasznos voltára nézve mindkét közgyűlés tagjai egyhangulag nagy tetszéssel nyilatkoztak s a felmutatott tanszereknek a két megye területén levő népiskolákban eszközrendő bevitelét s meghonosítását határozatilag is kimondották.

Janus Peregrinus.

T Á R C S

Melyik a jobb?

(Humoreszk).

E kell nekem! — kiáltott örömmel nagyságos Bükkfalvi Zakariás úr, fölkapva fejét egy lepedő nagyságu hirlapból. — Nézz ide szívem Judit, — folytatá a pamlagon ülő nejehez fordulva — nézz ide, itt van letéve egyetlen fiunk, szeretett Árpádkánk jövője.

A nagyságos aszszony kegyeskedett a lap azon hasábjára tekinteni, a melyre Zakariás úr kövér újjával mutatott, s fokozódó érdeklődéssel olvasá onnan a következőket:

„Én Pörög Imre,

az emberművelő, felhivom mindazon szülőket, a kik gyermekeiket ki akarják emelni a mindennapiság léha gözköréből, hogy forduljanak Európában e nemben egyetlen nevelő intézetemhez. Én megvetem azokat, a kik a tehetségek különbözőségéről beszélnek; én azzá nevelem a gyermeket, a mivé akarom. Ha kívánják és megfizetnek érte, lesz belőle Napolcon, Humbold, Lonkai vagy Ágai Adolf. Én empirikai hatás által esodákat művelek! Biztosítom a gyermeknek még életét is, a mint hogy kezem alatt egyetlen növendék sem halhat meg, és ha még is meghal, illő díjjért föltámasztom. Én egy emberből 5, 10, 20 embert formálok, mert megtanítom növendékeimet 5, 10, 20 nyelven beszélni; már pedig mindenki anynyi ember, a hány nyelvet beszél. Tanárokkal és tanítókkal nem állok szóba; azok szamarak, vagy irigyek; hanem az olyan művelt szülőkkal, a kik képesek egy évben gyermekek neveléséért pótom 1000 frtot fizetni, szívesen közlöm a részletes programot. Jöjjetek tehát és lássátok!”

A Bükkfalvi nagyságos pár nagy figyelemmel olvasta végig ezt a hirdményt. Ilyen ember kellett nekik, és mert most épen ilyet találtak, menten el is határozták, hogy hő szerelmüknek egyetlen zálogát, reményök egyetlen fakadó bimbóját — a hat éves Árpádkát — Pörög Imréhez, az emberművelőhöz, adják nevelőbe.

Ugy is lett! Egy hétre a hirdetés olvasása után érzékeny könyhulatások közt megtörtént a bucsu, s a kis Árpádka — kedves tatája ölében ülve — repült a gőzmozdony sebes szárnyain a főváros felé.

Eltelt egy év, s Bükkfalvi úr alig várta, hogy a kis Árpádját haza hozhassa. Eszébe jutott, hogy szép darab ezres bankjegyébe került a nevelésnek ez első éve, de — gondolá — hoz is a fiu anynyi tudományt haza, hogy még tiszteletes tudós Kalotaszegi uram is megszégyenli magát mellette.

Végre valahára csakugyan hazakerült a kis trónörökös. Megsoványodott, az igaz, de hogy is ne a menykósok tudománytól. Hivatta is ebédre a boldog apa, tiszteletes Kalotaszegi uramat; a ki egykoron külföldi akadé-

miákon járt, s értett valamit az idegen nyelvekhez. Hivatta, hadd censiálja meg a fiut, a ki egy év alatt négyféle nyelvet szedett magába.

Hanem hát nagy leve Bükkfalvi úrnak az ő esodálkozása, a mikor a tiszteletes ur franciául meg angolul kezdett egyszerü dolgokról kérdezősködni a kis fiutól, s nem tudott az egy árva szót sem. Végre is kiderült, hogy csak úgy tud ő angolul meg franciául, ha Pörög úr kérdi, mert ő mindig abban a rendben kérdi, a hogy tanulták.

Tyhü! nem is kellett több Bükkfalvi urnak, s a mikor megtudta, hogy rászédtek, olyat vágott tömött dohányos zaesköjával az asztalra, hogy az akkorát szólott; mint egy ágyu; jó maga pedig megesküdött, hogy kirázza a kaputjából azt a világesalót, a ki őt — az ő szép 1000 forintjáért — ilyen rútul rászédte.

— De hát miért nem járattja a nagyságos úr egy-két évig ide Árpádkát, a mi falusi iskolánkba? Most jó tanítót kaptunk az állami tanító-képezdeből, s az legalább megtanítaná becsületesen írni és olvasni a kis urfieskát is, — bátorokodék megjegyezni tiszteletes Kalotaszegi uram.

— Mit! En a paraszt gyerekek közé jártassam a fiamat?! — pattant föl a nagyságos úr. — De már azt nem teszem!

Nem is tette, hanem csak úgy magában dúlt, fült és boszonkodott, a mig néhány nap múlva újra nagy lelki vagasztalást hozott számára a mindig móhon várt hirlap egyik újabb száma. Ennek hirdetései rovátában öreg betűkkel nyomtatva a következő hirdetés volt olvasható:

Kardhordó Mátyás.

az orthopedia, akrobatika és athletika tanára, ajánlja szabadalmazott nemzeti tan- és nevelő-intézetét. Erő és egészség mindenkinek! Nevetséges blasphemia, hogy a szellemet kell művelni; szellem, lélek nincs, a test minden. Intézetemben a növendékek orjásokká képeztetnek, a kik majdan visszaállítják a magyar nemzet régi harci dicsőségét. Én megmutatom, hogy a test minden; a test képzésében áll az igazi nevelés. Szőlők ne halgassatok a kontár ámitókra, hanem hozzátok gyermeketeket intézetembe, a hol évenként 1000 forintért (mosás és ágynemű nem adatik, zsebpénz szükséges, az ünnepi ajándékok nem követeltetnek, de elfogadtatnak), minden növendék Kinizsi Pállá képeztetik.“

Bükkfalvi úrban fölpezsdült a magyar vér, ezen hirdetés olvasására, s egy hét eltelté után a kis Árpádka már Kardhordó Mátyás uram intézetében testfegyennítettett.

Ismét eltelt egy év, s Bükkfalvi úr dobogó szívvél rándult föl a fővárosba, hogy a kis athletát haza hozza. De uram fia, minő látvány tárult szemei elé! Árpádka egyik válla feljebb állt, mint a másik, a bal lábára erősen sántított, s a jobbik szemét tenyérnyi flastrom takarta. Hát még otthon; ott adott még csak igazán alkalmat a szülőinek arra, hogy bámuljanak rajta! Már az első nap betört vagy három ablaktáblát a dobálási gyakorlat közben; a testgyakorlati mutatóvány édes apjának a legszebb tajték-pipájába került, s csak a jó istennek köszönhetni, hogy ki nem lőtte az édes anyja szemét, a mikor a szélpuskával céllövési ügyességét mutatta be.

Másnap átlátogatott a tiszteletes úr is, hozván magával egy Gönciféle Ábécét. Árpádkának elő kellett állania,

hogy megmutassa, ha valjon két év alatt 2000 forintért megtanult-e édes anyja nyelvén olvasni? De biz ez a produktió most sem sikerült! A testi nevelés nagy mestere ép olyan kevés betüismeretet adott Árpádkának, mint az empirikus nevelés nagy mestere.

Na, hiszen ti gézengúz tolvajok — kiáltott föl Bükkfalvi úr — engem ugyan nem tesztet többé bolonddád hirdetőményeitekkel! Majd találok én valami szerény, de tudós férfit, a ki nem szorul efféle világholondító hirdetésekre.

Valjon nem volna-e jó megpróbálni a mi községi koláinkat? vélte tiszteletes Kalotaszegi uram.

Ugyan hagyjon békét nekem a tiszteles ur a maga rongyos falusi iskolájával! — förmedt rá a nagyságos úr. Hát azt hiszi, hogy én libapásztorra akarom neveltetni a fiamat?! Majd tudom én már, mit kell tennem; magam járok utána, s bizonyosan találok egy olyan nevelőintézetet, a hol rangjához illőleg fogják nevelni a fiamat.

És úgy tön, a hogy beszélt. Másnap már útban volt a főváros felé, s ott aztán kérdezősködött fütől, fától; megnézett vagy hat magánnevelőt, de egyik sem volt ivére.

Végre valaki „a társadalmi erények tanárához” útasította. Ott lakott a jámbor valahol a szemétdomb utcában, a hol egy sötét udvar hátulsó részében — rozzant falépesőkön fölhaladva — szemetes, bűzös folyóson keresztül egy ajtóhoz érkezett nagyságos Bükkfalvi úr, a mely ajtó fölött deszka táblán iromba betűkkel ez a cím volt olvasható:

Dürbaum Gottfrid,
a társadalmi erények tanára.

Maga a társadalmi erények tanára egy ingadozó asztal mellett, kopott szalmaszéken ült és füstös kolbászt evett. Tulajdonképen nem is volt ez ember, hanem egy végtelen hosszú kopott kabát, a melynek magas gallérja mögül két apró zöld szem pislogott elő.

A nagyságos úr előadta jövelele célját.

Oh! a legjobb helyre méltóztatott jönni. — mondá a hosszú kabát. — Igen, a legjobb helyre, az egyszerű erkölcsök templomába, a finomság, a műveltség, s az aesthetikai izlés csarnokába! Én bizonyosan nagy emberre neveltem nagyságodnak kedves fiát. Oh e szerény hajlékból világhírű nevezetességre jutott növendékek kerültek már ki.

A nagyságos úrnak — az igaz — feltűnt a szerény hajlék rondasága; de az egyszerű erények tanára elosztatá aggályait, s a kis Árpád pár hét múlva lakója lón az aesthetikai izlés csarnokának.

Újra eltelt egy év; s ennek eltelte után Árpádka újra haza került. Most már úgy jött haza, hogy a piszokból alig látszottak ki a fülei, s e mellett hozta magával azt a szép szokást, hogy szopta a hüvelyk ujját, mint valami kedves esemegét, s a mikor csak szerét ejthette, bámulta a szürke levegőt.

Szokás szerint átsétált tiszteletes Kalotaszegi uram is, s rögtön elkezdé a cenzúrást a tudományok alapjából — az Abécéből. Árpádka aztán olvasott is szörnyű szépen; egy silibizált, hogy szinte gyönyörűség volt hallani, s fél óra alatt csakugyan elolvasott másfél sort. A második félórán bizonyosan elolvasott volna még egyszer anynyit; hanem a nagyságos papa nem győzte türelemmel, megmarkolá Árpádka bozontos üstökét, s úgy el-kilóditá a szobából, hogy tán a világ tulsó oldaláig meg sem állott

volna, ha az édes anyja ölelő karjai közé föl nem fogja.

Két hét múlva ezután Árpádkát a kis falu községi iskolájában találjuk, erősen izzadva a szarkaláb alaku betűk írásában.

Hanem a szarkaláb alaku betűk lassanként csinos betűkké alakultak; s a mire egy év letelt, Árpádka ugyan nem tanult meg a falusi iskolában franciául, de megtanult édes anyanyelvén folyékonyan olvasni és írni, a vállá helyre-
nőtt, s aesthetikai produktioival nem törte össze többé édes apja tajték pipáját, és — — nem szopta többé a hüvelyk ujját.

Sz. E.

Vegyesek.

— A bethleni állami népiskola folyó évi június hó 13-án tartotta meg tavaszi mulatságát, a melylyel egybekötte jótékonycélu zártkörű táncestélyt is rendezett. A szép számmal egybegyűlt szülők és a résztvevő vendégek belép-ti díjaiból és a felülfizetésekéből a bevétel összege 78 frt, 61 krt. tett, költség ebből 44 frt, 61 kr. tiszta jövedelemnek maradt tehát 34 frt, a miből 8 frtot a szorgalmasabb tanulók könyvekkel való megjutalmazására, 12 frtot az iskolai könyvtár alapjára, és 24 frtot az „Eötvös a lap” üdvös intézménye alaptőkéje gyarapítására határozotunk fordítani. A midőn ez utóbb említett összeget — a 24 frtot — ezennel ide csatoljuk, tisztelettel kérjük a t. szerkesztő urat, sziveskedjék az illető helyére juttatni, Bethlenben, 1875. jun. 48. A bethleni áll. iskola tanítói nevében: Szabó Sándor, igazgató-tanító. A legnagyobb örömmel tettünk eleget a kérelemnek, s egyszersmind magunk is egy aláírási ívet indítottunk meg az Eötvös-alap gyarapítására, a melyre a szerkesztő 3 évig tartó kötelezettséggel évenként 5 frtot írt alá, s reméljük, hogy e gyűjtésről is nem sokára kedvező eredményt jelenthetünk t. olvasóinknak.

— Nyilvános számadás. A székely-kereszturi paedagogiai kör ez évben két jótékonycélu estélyt tartott, az egyiket folyó évi március 20-án, a másikat pedig május 9-én. Mindkét estélyre szép számu közönség gyűlt össze, — mintegy megbizonyítandók azt, hogy a jótékony célra e városnak és vidékének értelmes közönsége mint mindig, úgy most is kész meghozni az áldozatot. A kör tagjain kívül közreműködtek: Daraghi Irma, Sándor Domokosné, Ugron Lilla, Berecki Eulália, Berecki Katalin úrhölgyek és Berecki Zsigmond úr, a kiknek a kör és az ügy nevében ezennel köszönetünket fejezzük ki. A két estély összes jövedelme, levonva a kiadásokat, teszen 68 frt. 48 krt. o. értékben. Az első estélyen fölülfizettek: Papp Ödön, Barta Miklós, Sebesi Ákos és Daraghi Mihály urak ötven-ötven krajcárt. A másodikon: Ugron Jánosné 50 krt. Pálfi Ferenc, 1 frtot, Papp János 1 frtot, Sebesi Ákos 50 krt, Ugron Lilla 50 krt, Lengyel Gyula 50 krt, Papp Ödön 50 krt, Daraghi Mihály 50 krt. Bejelentetvén a körnek f. évi június hó 6-án tartott ülésén az összes jövedelem, Heteyi Gábor tagtárs azzal az indítványnyal lépett fel, hogy a 68 frt. 48 krt. egészítettessék ki a kör tagjai által 70 frtra, s így aztán 30 frtot adjunk a kereszturi képezdei ifjuság segély-egyletének, 30 frtot a helybeli unitárius középtanoda nagy könyvtára javára, és 10 frttal legyen a kör másodsorú is alapító tagja az udvarhelyszéki tanítói segélyegyletnek. Az indítvány elfogadtatott, és a kör tagjai kiegészítve az összeget, átadták a megnevezett célokra. Székely-Kereszturt, 1875. június 18-án. Kozma Ferenc, elnök; Sándor János, jegyző.

Felelős szerkesztő: VÁRADI KÁROLY.